

HOOP IN EEN BALLETSCHOEN

Voorwoord

Igone de Jongh

De eerste keer dat ik Michaela zag dansen kan ik me nog goed herinneren. Het was tijdens een repetitie van de Junior Company, een kweekvijver van Het Nationale Ballet waar jonge dansers begeleid worden in de overgang van dansacademie naar het grote podium. Ik weet nog dat ik meteen onder de indruk was van haar kracht en atletische vermogen. Michaela sprong hoog, draaide moeiteloos en was ongelooflijk flexibel. Maar ze straalde ook iets bijzonders uit, iets waardoor ik niet anders kon dan naar haar blijven kijken.

Ik was in die tijd eerste soliste bij Het Nationale Ballet en gaf regelmatig les aan de Junior Company. Zodoende leerde ik Michaela al snel goed kennen. Ze was een droomleerling voor iedere docent: intelligent, leergierig en respectvol. En hoewel ze pas achttien jaar was, vond ik haar opvallend volwassen voor haar leeftijd. Omdat ze eerlijk naar zichzelf kon kijken, precies wist wat haar sterke punten waren, maar ook kon benoemen wat haar uitdagingen waren en waar ze nog aan moest werken.

Toen Michaela de overstap naar het Corps de Ballet had gemaakt, groeide onze band. We deelden eenzelfde gevoel voor

humor – iets wat heel belangrijk is in ons vak. Je maakt vaak lange dagen en de lat ligt hoog. Dat kan soms gekmakend zijn. Maar als we na een uitputtende repetitie niet meer wisten waar we het zoeken moesten, hoefden Michaela en ik elkaar maar aan te kijken om in lachen uit te barsten. En misschien herkende ik ook iets van mijn jongere zelf in haar.

Als ik aan Michaela terugdenk, herinner ik me vooral haar lef – ze was nergens bang voor. Natuurlijk had ook zij haar onzekerheden, maar daar liet ze zich niet door tegenhouden. Ze stortte zich vol overgave op rollen die anderen misschien zouden afschrikken, zoals de Witte Zwaan pas de deux uit *Het Zwanenmeer*. We hebben er samen eindeloos aan gewerkt en Michaela wist de rol op virtueuze wijze neer te zetten. Onvergetelijk was haar debuut als Clara in *Notenkraker en Muizenkoning*, haar eerste grote hoofdrol. Het was een mijlpaal, niet alleen voor haar maar voor het hele gezelschap. Mensen kwamen van over de hele wereld om haar te zien dansen. Die druk moet enorm zijn geweest, maar ze bleef gefocust en geconcentreerd en wist de rol prachtig neer te zetten.

Michaela had al snel een sterrenstatus. Niet alleen door haar uitzonderlijke danstalent, maar ook vanwege haar bijzondere levensverhaal. Na een turbulente jeugd – ze werd geboren in het door burgeroorlog geteisterde Sierra Leone, werd al op jonge leeftijd wees en werd in het weeshuis gepest vanwege haar huidaandoening vitiligo – verhuisde ze met adoptieouders Charles en Elaine DePrince naar Amerika. Daar besloot ze om haar droom om ballerina te worden te volgen. Ze heeft veel uitdagingen moeten overwinnen als jonge vrouw van kleur in een overwegend witte danswereld. Daardoor was Michaela een inspiratie en een rolmodel voor velen.

Ook de pers had haar op de radar – niet alleen hier, in Nederland, maar ook internationaal. Ik weet uit eigen ervaring hoe overweldigend het kan zijn om op jonge leeftijd ineens als ster te worden gezien. Michaela werd in interviews bovendien vaak gevraagd naar voor haar pijnlijke herinneringen uit haar jeugd. Ik zag dat dit haar soms zwaar viel. Daar spraken we veel over. ‘Blijf dicht bij jezelf,’ zei ik tegen haar. ‘Blijf bij wat voor jou belangrijk is.’ Want hoewel ze beresterk was op het podium en in het leven zelf, zag ik ook haar kwetsbaarheid – zo jong en zo ver van huis, met de ogen van de wereld op haar gericht.

Onze wegen scheidden zich in 2019, toen ik na vierentwintig jaar stopte bij Het Nationale Ballet. Vanaf dat moment volgde ik Michaela’s carrière vanaf de zijlijn. Ik zag haar figureren in videoclips van Beyoncé, de hoofdrol spelen in de bioscoopfilm *Coppelia* en uiteindelijk haar carrière voortzetten bij het Boston Ballet.

Michaela’s nalatenschap voor het ballet is onmiskenbaar. Gedurende haar hele carrière maakte ze zich hard voor meer diversiteit in de balletwereld. Ze was stoer, trots op wie ze was, en straalde met haar hele voorkomen uit: ‘Hier ben ik, en de danswereld moet verder.’ Een boodschap die ze met verve heeft uitgedragen, niet alleen in Nederland maar ook wereldwijd. Mede dankzij Michaela is het nu veel vanzelfsprekender geworden om dansers van kleur op het podium te zien.

Haar grootsheid schuilt dan ook niet alleen in wat zij als sterballerina bereikt heeft, maar ook in hoe ze anderen heeft geïnspireerd om hun eigen dromen na te jagen. Het is ein-

deloos verdrietig dat Michaela's leven zo vroeg heeft moeten eindigen, maar door de beweging die zij in gang heeft gezet, danst zij eeuwig door.

Igone de Jongh, 2025

De Zwarte Zwaan

Ik sta in de coulissen, in een wijde, zwarte tutu die versierd is met zwarte veren en bloedrode bloemen. Er zit een zilveren diadeem bezaaid met bergkristallen in mijn haar, dat strak naar achteren is getrokken in een dikke knot. Ik buig een voor een mijn voeten, strek mijn benen en mijn voeten om te zien of de linten van mijn spitzen goed dichtgestrikt en veilig weggestopt zijn. ‘Een professionele ballerina laat haar linten nooit om haar enkels hangen,’ waarschuwde een van mijn favoriete leraressen me altijd. Er speelt een lachje om mijn mond als ik denk aan dat zevenjarige meisje bij wie de linten naast haar voeten fladderden.

Een gevoel van onwerkelijkheid overvalt me. Een professionele ballerina... ben ik dat echt? Het lijkt nog maar zo kort geleden dat ik een weeskind was, een klein kind met een smerig gezicht – een hongerig, angstig kind dat zich uit alle macht vastklampte aan haar droom om ballerina te worden. Als Mabinty Bangura danste ik in het regenseizoen op mijn blote tenen in de modder en stoorde ik de parende muggen die kwaad opvlogen en me beten – en malaria veroorzaakten.

Kippenvel bedekt mijn armen. Ik wrijf het weg en herinner me dat mijn zus Mia een keer tegen me zei: ‘Het is zwanenvel, Michaela, geen kippenvel.’ Wordt mijn zwanenvel veroor-

zaakt door nervositeit, door de kou in Berkshire in het Ted Shawn Theatre van Jacob's Pillow, of door herinneringen die in mijn hoofd rondspoken?

Waarom zou ik nerveus moeten zijn? Het is niet de eerste keer dat ik de *pas de deux* in de tweede akte van het *Zwaanmeer* dans als Odile, de donkere, doortrapte dochter van de duivelse tovenaar Von Rothbart. Maar het is wel voor het eerst dat ik voor zo'n groot publiek van critici en andere dansers optreed. Elk jaar komen ze in juni in groten getale naar Jacob's Pillow om dit beroemde festival bij te wonen, en zo meteen ga ik op, de jongste professionele ballerina, in een rol waarvoor je volwassen en geraffineerd moet zijn. Ik voel me een bedrieger.

De Zwarte Zwaan is een verleidster, die haar vrouwelijke charmes in de strijd gooit om prins Siegfried af te troggelen van Odette, de Witte Zwaan. Wat weet ik van vrouwelijke charmes of verleidingskunst? Na mijn optreden in april schreef een recensent: 'Ze was de liefalligste verleidster ooit... maar ze mist nog dat mystieke van een ballerina. Ze is pas achttien.' Ik liet de recensie aan Skyler, mijn vriendje, lezen. 'Vind jij dat ook?' vroeg ik hem, met tranen in mijn ogen.

'Ze heeft gelijk. Je bent liefallig,' antwoordde hij.

'Maar ik wil niet liefallig zijn. Ik wil vrouwelijke charmes hebben. Ik wil een verleidster zijn. Ik wil het mystieke van een ballerina hebben.'

Skyler zei lachend: 'Je bent schattig en ook grappig.'

'Maar ik wil niet schattig en grappig zijn. Ik wil mysterieus zijn.'

'Nou, voor mij ben je soms één groot mysterie,' gaf hij met een ondeugende grijns toe.

'Dat is niet hetzelfde als de mystiek van een ballerina.'

Dit is ons laatste optreden van het seizoen. Ik moet op.

Heel even heb ik de neiging om te vluchten. Dan begint de muziek en ik betreed het podium. Ineens ben ik niet meer Mabinty Bangura en ook niet Michaela DePrince. Ik ben de Zwarte Zwaan, en zoals een recensent later zegt: ‘De gemene Odile was geweldig geraffineerd toen ze de onwetende prins verleidde.’

I

Van het huis rechts...

Voordat ik de ‘gemene, geraffineerde’ Odile was, was ik Michaela DePrince, en voordat ik Michaela was, was ik Mabinty Bangura, en dit is het verhaal over hoe ik van een wees in een ballerina veranderde.

Mijn vader was in Afrika dol op de stoffige, droge wind, de harmattan, die elke jaar in december of januari uit de Sahara waaide. ‘Ah, de harmattan heeft ons weer geluk gebracht!’ riep hij als hij thuiskwam van het rijst oogsten. Ik moest dan altijd lachen, want ik wist dat hij daarna zou zeggen: ‘Maar niet zoveel geluk als het jaar dat hij Mabinty bij ons bracht... nee, zoveel zeker niet!’

Mijn ouders zeiden dat ik ter wereld kwam met een scherpe kreet en een karakter dat even stekelig was als een Afrikaanse egel. Erger nog, ik was een meisje, en ik had ook nog vlekken als gevolg van een huidandoening, vitiligo, waardoor ik op een pasgeboren luipaard leek. Desondanks waren mijn ouders blij met mijn komst.

Toen mijn vader mijn geboorte het hoogtepunt van zijn leven noemde, zei zijn oudste broer, Abdullah, hoofdschuddend: ‘Het is een ongunstige harmattan die een dochter brengt... een waardeloos, gevlekt meisje bovendien, dat je nooit een goede bruidsprijs zal opleveren.’ Mijn moeder ver-

telde me dat mijn vader zijn broer had uitgelachen. Hij en oom Abdullah waren het bijna nooit eens.

Mijn oom had in één opzicht wel gelijk: in een gemiddeld gezin in het district Kenema in het zuidoosten van Sierra Leone in West-Afrika zou mijn geboorte geen reden zijn geweest voor een feestje. Maar we waren geen gemiddeld gezin. Ten eerste was het huwelijk van mijn ouders niet gearrangeerd. Ze waren getrouwd uit liefde, en mijn vader weigerde een tweede vrouw te nemen, zelfs toen het er na een aantal huwelijksjaren op leek dat ik hun enige kind zou blijven. Ten tweede konden mijn ouders allebei lezen, en mijn vader vond dat zijn dochter dat ook moest leren.

‘Als mijn broer gelijk heeft en niemand wil een meisje met vlekken als van een luipaard trouwen, is het belangrijk dat onze dochter naar school gaat. Laten we haar daarop voorbereiden,’ zei mijn vader tegen mijn moeder. En dus begon hij me toen ik nog maar een dreumes was die amper kon lopen, het *abjad* of Arabische alfabet te leren.

‘Stommeling!’ foeterde oom Abdullah toen hij zag dat papa mijn vingertjes om een staafje houtskool klemde. ‘Waarom geef je een dochter onderwijs? Straks krijgt ze het nog hoog in haar bol! Het enige wat ze hoeft te leren is koken, schoonmaken, naaien en kinderverzorging.’

Mijn vlekken schrikten de kinderen in ons dorp af. Niemand wilde met me spelen, alleen soms mijn neefjes en nichtjes. Zo kwam het dat ik vaak alleen op de stoep voor onze hut zat na te denken. Ik vroeg me af waarom mijn vader zo hard moest werken om diamanten in de mijnen te vinden, diamanten die hij niet zelf mocht houden. Het was hard, slopend werk, waarbij hij de hele dag gebukt moest staan. Papa kwam ’s avonds strompelend naar huis van de pijn in zijn

rug, enkels en voeten. Zijn handen waren pijnlijk gezwollen van het zeven van de zware, natte grond. Op een avond, toen mama sheaboter met cayennepeper over papa's gezwollen gewrichten wreef, hoorde ik hen praten, en toen begreep ik het.

‘Het is belangrijk dat onze dochter naar school gaat, want daar kan ze meer leren dan wij haar kunnen bijbrengen. Ik wil dat ze naar een goede school gaat.’

‘Als we zuinig zijn, is het geld van de mijnen uiteindelijk genoeg om haar schoolgeld van te betalen, Alhaji,’ zei mijn moeder.

‘Ah, Jemi, tel het geld eens. Hoeveel hebben we tot nu toe gespaard?’ vroeg papa.

Mama lachte. ‘Dit, plus wat ik de laatste keer dat je het vroeg heb geteld,’ zei ze terwijl ze de munten liet zien die hij die avond had meegebracht.

In de kleine kamer achter het gordijn moest ik stilletjes lachen. Ik vond het heerlijk om 's avonds naar de stemmen van mijn ouders te luisteren. Maar van de stemmen van oom Abdullah en zijn vrouwen kan ik dat niet zeggen.

Ons huis stond rechts naast het huis van mijn oom. Oom Abdullah had drie vrouwen en veertien kinderen. Tot zijn verdriet waren dertien van die kinderen meisjes, zodat mijn oom en zijn geliefde zoon, Usman, het kind van zijn eerste vrouw, de enige mannen in huis waren.

Vaak hoorde ik 's avonds kreten en woedend geschreeuw in het huis naast ons. Dat oom Abdullah zijn vrouwen en dochters sloeg, maakte mijn ouders verdrietig. Ik betwijfelde of oom Abdullah van zijn vrouwen hield, anders zou hij hen niet geslagen hebben. Hij hield in elk geval niet van zijn vele dochters. Alle rampspoed die hem overkwam, schreef hij toe aan hun bestaan.

Mijn oom gaf alleen om zijn enige zoon. Hij noemde Usman zijn schat en gaf hem de lekkerste stukjes vlees terwijl zijn dochters moesten toekijken, hongerig en opgezwollen als gevolg van een zetmeelrijk dieet van rijst en cassave: het lange, bruine wortelgewas zonder vitaminen en mineralen. En er was niets wat mijn oom meer stoorde dan wanneer hij mij buiten op een grasmat in kleermakerszit letters uit de Koran na zag schrijven. Hij kon het niet laten om me dan met de punt van zijn sandaal aan te stoten en me op te dragen de plichten van een vrouw te doen.

‘Stommeling!’ foeterde oom Abdullah tegen mijn papa. ‘Je moet dat kind aan het werk zetten.’

‘Waarom zou ze vrouwenwerk moeten doen? Ze is nog maar een kind,’ hield papa zijn broer dan voor, en hij kon het niet nalaten eraan toe te voegen: ‘Ja, nog geen vier jaar oud en ze spreekt nu al Mende, Temne, Limba, Krio en Arabisch. Ze pikt die talen op het marktplein op en ze leert snel. Ze wordt later vast een geleerde.’ Papa kon bij oom Abdullah niet meer zout in de wond wrijven door hem eraan te herinneren dat Usman, die een aantal jaren ouder was dan ik, qua studie ver op me achterlag.

‘Wat zij nodig heeft is een flink pak slaag,’ wierp oom Abdullah dan tegen. ‘En die vrouw van je moet af en toe ook geslagen worden. Je verwent je vrouwen, Alhaji. Daar kan niets goeds van komen.’

Misschien had papa niet moeten opscheppen over mijn studievoordigheden. De dorpelingen en mijn oom vonden me al vreemd met mijn vlekken, dat ik kon lezen maakte me in hun ogen nog vreemder, en mijn oom had daardoor een hekel aan me.

Het enige wat mijn vader en zijn broer gemeen hadden was het land dat ons voedde en beschermde en ons rijst, palmwijn

en sheaboter opleverde die we op de markt verkochten.

's Nachts, als ik de kreten in het huis naast ons hoorde, draaide ik me om naar het gordijn waar mijn ouders achter lagen. Dan hoorde ik hun lieve woordjes en lachjes, en bedankte ik Allah omdat ik geboren was in het huis aan de rechterkant en niet in het huis links.